

ΠΟΙΑ ΜΕΣΑΙΑ ΤΑΞΗ;

Διαβάζω και ξαναδιαβάζω, ακούω και ξανακούω για τα δεινά, τα οποία υφίσταται "η μεσαία τάξη", ως συνέπεια της οικονομικής πολιτικής που μας επέβαλε η κακή τρoίκα. Γράφει ένας από τους δογματικούς και πιο εμπαιθείς αντιμνημονιακούς σχολιαστές: «Διότι, έως τώρα, το μόνο σταθερό σημείο της οικονομικής πολιτικής είναι η κατεδάφιση της μεσαίας τάξης».

Πριν από την αμφισβήτηση της ακρίβειας αυτής της διατυπώσεως, θα επιχειρήσω μία αποσαφήνιση των εννοιών και όρων του διαλόγου. "Μεσαία τάξη" η βασική έννοια. Ποια είναι αυτή; Υπάρχει στην Ελλάδα;

Σε ένα πολύ ενδιαφέρον μικρό (200 σελίδων) μελέτημά του ο W.G. Runciman (εταίρος από το 1971 του Trinity College στο Cambridge και πρόεδρος της Βρετανικής Ακαδημίας 2001-2005) με τον τίτλο Social Science and Political Theory (Cambridge University Press, 1963) αναλύοντας τις έννοιες των κοινωνικών τάξεων (social classes) και των ομάδων κοινωνικής διαστρωματικής θέσης (status [stratum] groups), παρατηρεί: «Για να γίνει πιο εμφανής η διάκριση μπορούμε με χαλαρότητα να πούμε ότι η τάξη εξαρτάται από το από πού προέρχονται τα χρήματά σου και των ομάδων θέσης (στάτους) από το πού πάνε ή, όπως το θέτει πράγματι ο Weber, οι τάξεις διακρίνονται με όρους παραγωγής και κτήσεως αγαθών, οι ομάδες με όρους καταναλώσεως».

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, θα αποτολμήσω να αναπαραγάγω (με την προσθήκη τεσσάρων λέξεων) μεγάλο μέρος ενός γραφτού μου που εδημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΕΣΤΙΑ, της 29^{ης} Νοεμβρίου 2008. Επιχειρεί να αποδώσει συνοπτικά την εικόνα της ελληνικής κοινωνίας της τελευταίας πεντηκονταετίας.

«Θα επιχειρήσω μία σύντομη θεώρηση της σημερινής ελληνικής κοινωνίας. Εκ πρώτης όψεως θα την εχαρακτήριζε κάποιος ως αστική και την οικονομία της καπιταλιστική. Έννοιες αλληλοκαλυπτόμενες. Χωρίς να είναι ούτε το ένα, ούτε το άλλο. Λέω, πριν από ο,τιδήποτε άλλο, πως δεν είναι αστική. Ακριβώς διότι δεν συμπεριφέρονται με τους κανόνες, που ρυθμίζουν τη λειτουργία μίας αστικής κοινωνίας, τα μέλη της. Σήμερα, δηλαδή, έχουμε μία κοινωνία, της οποίας το μεγαλύτερο μέρος έχει τα εξωτερικά χαρακτηριστικά (οικονομική κατάσταση, επάγγελμα, ιδιοκτησία, μόρφωση, έννοια του έθνους-κράτους, ευρωπαϊσμός) αστικής τάξεως. Δεν έχουν όμως ήθος αστικό. Τους λείπει η αστική ηθική: οι αστικοί κανόνες διαγωγής.

»Οι πολίτες, οι οποίοι μεταπολεμικά συρρεύσαμε κατά εκατομμύρια στα αστικά κέντρα της χώρας, ήταν εντελώς απaráσκευοι για να ζήσουν ως μέλη μιας αστικής κοινωνίας. Ευρέθηκαν, από τη μία μέρα στην άλλη, μέσα σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Αυτοί μαθημένοι στην ηρεμία της επαρχιακής, της αγροτικής ζωής. (Αλλαγές που στις δυτικές κοινωνίες έγιναν σε διάστημα αιώνων, εδώ σ' εμάς έγιναν μέσα σε δεκαετίες). Αισθάνθηκαν ότι είχαν να αμυνθούν εναντίον του ανταγωνιστή ο οποίος διεκδικούσε τον ίδιο με αυτούς χώρο. Και για να αμυνθούν επιτυχώς έγιναν οι ίδιοι επιθετικοί, αντικοινωνικοί. Ήταν οι πολλοί και η συμπεριφορά τους έγινε κανόνας. Όλα τα μέλη της κοινωνίας μας συμπεριφέρονται στις μεταξύ τους σχέσεις με άκραν επιθετικότητα, αγνοώντας ακόμα και τις ρυθμίσεις, τις οποίες επιβάλλει η κοινοτική συμβίωση.

»Τώρα για την καπιταλιστική, υποτίθεται, μορφή της οικονομίας μας. Ωστόσο ελάχιστα έχει βασικά γνωρίσματα καπιταλισμού. Δεν μας αρέσει ή ελεύθερη διακίνηση ιδεών, αγαθών, εργασίας, υπηρεσιών. Απέχθεια για το κεφάλαιο. Καμιά εκτίμηση για τον επιχειρηματία, για τον κυνηγό της περιπέτειας, του ρίσκου, της τύχης. Όνειρο μία